

Nr 283.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående reglering av vissa tjänste- och familjepensioner m. m.; given Stockholms slott den 9 maj 1947.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Ernst Wigforss.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 9 maj 1947.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om reglering av vissa tjänste- och familjepensioner m. m. samt anför därvid följande.

1. Pensionsbestämmelser och pensionsnivå för nu utgående tjänste- och familjepensioner.

De statliga tjänste- och familjepensionerna ha vid de åren 1943—1946 genomförda pensionsregleringarna indelats i *äldre*, *nyare* och *nyaste* pensioner. Med *nyaste tjänste- och familjepensioner* förstås pensioner, som fastställts med tillämpning av de vid 1941—1943 års riksdagar beslutade pensionsregle-

mentena för befattningshavare och arbetare i statens tjänst ävensom för lärare vid folk- och småskolor m. m. samt högre kommunala skolor. Dessa reglementen äro

allmänna tjänstepensionsreglementet (1941:1008) och allmänna familjepensionsreglementet (1941:1009),

1942 års tjänstepensionsreglemente för arbetare (1942:452) och 1942 års familjepensionsreglemente för arbetare (1942:453),

folkskolans tjänstepensionsreglemente (1942:699) och folkskolans familjepensionsreglemente (1942:700) — även tillämpliga från och med den 1 juli 1945 å lärare vid anstalter för bildbara sinnesslöa, från och med den 1 juli 1946 å ordinarie befattningshavare hos skogsvårdsstyrelserna och, enligt propositionen nr 1947:199, från och med den 1 januari 1948 å vissa befattningshavare vid hushållningssällskapen — samt

tjänstepensionsreglementet för de högre kommunala skolorna (1943:510) och familjepensionsreglementet för de högre kommunala skolorna (1943:511).

Av dessa reglementen trädde de sex förstnämnda i kraft den 1 juli 1942 och de två sistnämnda den 1 juli 1943. Tjänstepensionsreglementena ha i viss utsträckning gjorts tillämpliga på de tjänstemän och arbetare, vilka under tiden 1 juli 1939—30 juni 1942 (beträffande lärare vid högre kommunala skolor 1 juli 1939—30 juni 1943) avgått med rätt till pension enligt då gällande pensionsbestämmelser. Familjepensionsreglementena ha erhållit en motsvarande retroaktiv verkan i de fall där tjänstemannen avgått ur tjänst efter den 30 juni 1939 och alltjämt levde den 1 juli 1942 resp. den 1 juli 1943.

Å nyaste pensioner utgå tilläggsförmåner i form av rörligt tillägg och kristillägg.

Såsom *nyare tjänste- och familjepensioner* betecknas pensioner, som bestämts å s. k. nyreglerad lön. Dessa pensioner utgå i huvudsak enligt

1920 års pensionslag för kommunikationsverken (1920:254),

1921 års kungörelse med pensionsbestämmelser för tjänstemän vid civila statsförvaltningen (1921:456),

civila samt militära tjänstepensionsreglementena (1934:442 resp. 1935:167) och 1936 års allmänna familjepensionsreglemente (1936:542),

1934 års tjänstepensionsreglemente för arbetare (1934:443) och 1936 års familjepensionsreglemente för arbetare (1936:543),

tjänstepensionsreglementet för folkskollärare m. fl. (1938:423) och familjepensionsreglementet för folkskollärare m. fl. (1938:424) samt

tjänstepensionsreglementet för lärare vid högre kommunala skolor (1939:376) och familjepensionsreglementet för lärare vid högre kommunala skolor (1939:378).

Slutligen förstås med *äldre tjänste- och familjepensioner* pensioner, vilka bestämts med tillämpning av andra — i regel äldre — pensionsbestämmelser än de i det föregående angivna. De *äldre tjänstepensionerna* utgöras i huvudsak av pensioner, som grundats i befattning med s. k. oreglerad lön och som beviljats enligt lagen angående civila tjänst innehavares rätt till pension

(1907: 85), reglementet för telegrafverkets pensionsinrättning (1908: 61), lagen angående rätt till pension för tjänstemän vid statens järnvägar (1910: 79), reglementet för statens pensionsanstalt (1919: 878) eller eljest reglementen för statsunderstödda pensionskassor. De *äldre familjepensionerna* ha beviljats enligt reglementen för olika änke- och pupillkassor, såsom civilstatens änke- och pupillkassa (1916: 582), arméns nya änke- och pupillkassa (1905: 83), flottans pensionskassa (1899: 92), telegrafverkets änke- och pupillkassa (1920: 906) eller statens järnvägars änke- och pupillkassa (1910: 162).

Äldre och nyare *tjänstepensioner* ha omreglerats genom kungörelserna den 30 juni 1943 (nr 578) och den 10 november 1944 (nr 736) angående omreglering av vissa äldre tjänstepensioner samt kungörelsen den 31 maj 1946 (nr 402) angående omreglerad tjänstepension. Äldre *familjepensioner* ha — med vissa undantag — enligt kungörelsen den 22 juni 1939 (nr 508) angående ny familjepension i vissa fall förbättrats eller tekniskt omräknats. Såväl äldre som nyare familjepensioner ha vidare omreglerats enligt kungörelsen den 21 juni 1946 (nr 575). Beträffande innebörden av dessa pensionsregleringar torde få hänvisas till Kungl. Maj:ts propositioner nr 296 till 1939 års riksdag och nr 170 till 1943 års riksdag, bankoutskottets utlåtande nr 50 till 1944 års riksdag och Kungl. Maj:ts propositioner nr 5 och nr 226 till 1946 års riksdag. Genom pensionsregleringarna ha tidigare förefintliga skillnader i pensionsnivåerna för äldre, nyare och nyaste pensioner helt eller till viss del utjämnats; beträffande familjepensioner är härvid att märka, att nivån för nyare och nyaste familjepensioner i princip var enhetlig redan före 1946 års reglering av familjepensionerna. I samband med pensionsregleringarna har en sådan teknisk uppräknings företagits av samtliga berörda pensioner, att å dessa — i likhet med nyaste pensioner — beräknas rörligt tillägg och kristillägg i stället för oreglerat eller reglerat dyrtidstillägg och kristillägg eller procentuellt tillägg (rörlig del) och kristillägg. — Pensionsregleringarna ha i huvudsak omfattat tjänste- och familjepensioner, som grundats i statlig befattning, statlig arbetaranställning eller i lärarbefattning vid folk- eller småskola eller vid högre kommunal skola.

Pensionsnivån för nyare och nyaste tjänstepensioner samt äldre och nyaste familjepensioner före och efter förenämnda pensionsregleringar belyses av nedanstående sammanställning över pensionsbeloppen i lönegraderna 1, 5, 10, 15, 20, 25 och 30 för A-löneplanen. Äldre tjänstepensioner ha icke ansetts böra redovisas med hänsyn till att beloppen variera i hög grad även inom en och samma lönegrad. Regleringarna ha emellertid väsentligen utjämnat skillnaden i pensionsnivåerna för äldre och nyare tjänstepensioner. För familjepensioner är såsom angivits nivån för nyare och nyaste pensioner i princip enhetlig. De i sammanställningen för äldre familjepensioner intagna beloppen äro de som gälla enligt kungörelsen den 22 juni 1939 (nr 508) angående ny familjepension i vissa fall. Tilläggen å pensionerna äro beräknade efter indexläget under första kvartalet 1947.

Tjänstepensioner.

Lönegrad	Nyare pensioner före 1943 års regl.		Nyare pensioner efter 1946 års regl.		Nyaste pensioner	
	utan tillägg kronor	med tillägg kronor	utan tillägg kronor	med tillägg kronor	utan tillägg kronor	med tillägg kronor
A 1	1 320	2 088	1 776	2 327	1 776	2 327
5	1 644	2 471	2 184	2 861	2 184	2 861
10	2 160	3 146	2 760	3 616	2 760	3 616
15	3 036	4 419	3 600	4 716	3 768	4 936
20	3 924	5 719	4 596	6 021	4 800	6 288
25	5 400	7 604	6 048	7 908	6 360	8 220
30	6 996	9 200	7 644	9 504	8 016	9 876

Familjepensioner.

Lönegrad	Äldre pensioner före 1946 års regl.		Äldre pensioner efter 1946 års regl.		Nyaste pensioner	
	utan tillägg kronor	med tillägg kronor	utan tillägg kronor	med tillägg kronor	utan tillägg kronor	med tillägg kronor
A 1	612	879	828	1 085	828	1 085
5	612	879	960	1 258	960	1 258
10	756	1 085	1 188	1 556	1 188	1 556
15	996	1 430	1 488	1 949	1 548	2 028
20	1 248	1 791	1 764	2 311	1 944	2 547
25	1 560	2 240	2 196	2 877	2 436	3 191
30	1 872	2 687	2 640	3 458	2 928	3 836

2. Grunderna för en allmän pensionsreglering.

Enligt principbeslut av 1946 års riksdag skall från och med den 1 juli 1947 genomföras en allmän lönerreglering för befattningshavare i statens tjänst och vid det statsunderstödda skolväsendet. Avsett är att lönerregleringen skall följas av en pensionsreglering. Förslag till sådan reglering har utarbetats av särskilda sakkunniga — 1946 års pensionssakkunniga. De sakkunniga föreslå sålunda ändrade tjänste- och familjepensionsunderlag grundade på de av riksdagen fastställda nya lönebeloppen för statstjänstemännen. I fråga om tjänstepensioneringen innebär förslaget jämväl hänsynstagande till de under år 1946 beslutade ändrade grunderna för folkpensioneringen. De grunder, som tillämpats för beräklandet av de nya tjänstepensionsunderlagen, innefatta nämligen en sådan samordning av tjänstepensionen och den vid 67 års ålder utgående folkpensionen, som för pensionstagaren medför en utjämning av de samlade förmånerna av tjänste- och folkpensionen. Denna reglering av totalförmånerna av tjänstepension och folkpension har åstadkommit på så sätt

att i de grundläggande tjänstepensionsunderlagen inräknats ett efter försäkringstekniska grunder bestämt belopp (utjämningsstillägg) lika stort som värdet av den folkpension, som i form av allmän ålderspension tillkommer gift pensionsberättigad. För erhållande av ett med 12 delbart kronotal har därvid räknats med en årlig pension å 792 kronor. Den angivna anordningen förutsätter, att folkpension i vanlig ordning skall utbetalas av pensionsstyrelsen, ävensom att de utökade tjänstepensionsförmånerna efter 67 års ålder minskas med 792 kronor. Den omräkning av tjänstepensionen, som härav föranledes, skall genomföras sålunda, att den efter 67 års ålder utgående pensionen bestämmas av ett tjänstepensionsunderlag (slutunderlag), som med angivna belopp understiger det för tiden dessförinnan tillämpade underlaget (begynnelseunderlaget).

Vad familjepensionsunderlagen beträffar har någon särskild samordning med folkpensionsförmånerna icke ägt rum.

Enligt sakkunnigförslaget skall rörligt tillägg utgå å tjänste- och familjepensions grundbelopp, däri inbegripet tjänstepensionens utjämningsdel. Vid den efter 67 års ålder inträffande nedsättningen av tjänstepensionen skall rörligt tillägg dock beräknas å det för tiden dessförinnan gällande grundbeloppet. Maximigränsen för det belopp, å vilket rörligt tillägg utgår, har höjts till 800 kronor för månad. Då det nya statliga lönesystemet är byggt på nettolönesystem, innebär förslaget, att några pensionsavdrag ej längre skola uttagas. Det nya lönesystemet förutsätter vidare, att lönegraderna med samma nummer för ordinarie och extra ordinarie tjänstemän skola innehålla samma löneklasser. Då de blivande nya pensionsunderlagen alltså skola grundas på slutlönerna komma alltså att gälla samma pensionsunderlag för ordinarie och extra ordinarie tjänstemän tillhörande samma lönegrad.

Den förordade pensionsregleringen innebär till följd av anpassningen till det nya lönesystemet en teknisk uppräknings av pensionerna. Sålunda äro de blivande pensionerna beräknade efter en basnivå, motsvarande indextalet 140 i 1935 års indexserie.

I en inom finansdepartementet utarbetad promemoria med förslag till pensionsreglering för arbetare i statens tjänst har erinrats, att en pensionsreglering för tjänstemännen också ansetts böra föranleda en motsvarande revision av pensionsbestämmelserna för arbetare. På grund härav förordas i promemorian nya tjänste- och familjepensionsunderlag för arbetare. Dessa underlag överensstamma med de blivande underlagen för de tjänstemän, med vilka arbetarna i pensionshänseende hitintills varit att jämföras.

Förenämnda förslag till pensionsregleringar för tjänstemän och arbetare eller deras efterlevande skola enligt en i annat sammanhang denna dag beslutad proposition med allenast smärre jämkningar föreläggas riksdagen för godkännande.

Statstjänstemännens riksförbund, statstjänarkartellen och pensionerade statstjänstemäns riksförbund ha i skilda skrivelser till Kungl. Maj:t gjort framställningar om omreglering av de statliga pensioner, som beviljats eller komma att beviljas med tillämpning av nu gällande eller äldre pensionsbe-

stämmelser. Enligt de framställda yrkandena skulle nuvarande pensioner (äldre, nyare och nyaste pensioner) omregleras att utgå enligt samma grunder som de blivande pensionerna.

I anslutning till den förestående löne- och pensionsregleringen för befattningshavare och arbetare i statens tjänst m. fl. har frågan om en allmän omreglering av intill tidpunkten för regleringens ikraftträdande beviljade tjänste- och familjepensioner aktualiserats. Med anledning härav har inom finansdepartementet särskild utredning verkställts angående förbättring av dylika pensioner. Resultatet har redovisats i en den 29 april 1947 dagtecknad departementspromemoria.

Beträffande grunderna för en omreglering av utgående pensioner har i departementspromemorian anförts följande.

Vid tidigare pensionsregleringar ha yrkanden framställts om att de nya pensionsbestämmelserna skulle göras tillämpliga även på redan utgående pensioner. En retroaktiv tillämpning i denna bemärkelse har från statsmakternas sida icke kunnat godtagas som allmän regel. Bland skälen härtill må i detta sammanhang endast framhållas, att en pensionsreglering kan vara — och i verkligheten ofta varit — anpassad efter omreglerade arbets- och anställningsförhållanden, som väsentligt skilja sig från dem, vilka ligga till grund för de äldre pensionsbestämmelserna.

Genom 1943—1946 års regleringar av äldre och nyare pensioner har emellertid den höjning av pensionsförmånerna, som åstadkoms genom tillkomsten av 1941 års allmänna tjänste- och familjepensionsreglementen, erhållit en viss begränsad motsvarighet för tjänste- och familjepensionerna i sådana fall, där pensionerna på grund av vederbörande befattningshavares tidigare avgång icke beräknats med tillämpning av de nu gällande reglementena. Motsvarigheten har allenast blivit begränsad genom att förbättringen varit maximerad till vissa bestämda belopp. Då skillnaden i pensionsnivåerna för å ena sidan nyare och å andra sidan nyaste pensioner är till beloppet minst i de lägre lönegraderna och mindre än förbättringens maximala belopp i lönegraderna under A 13, ha 1943—1946 års regleringar beträffande dessa de lägre pensionerna inneburit en fullständig utjämning mellan pensionsnivåerna, under det att beträffande de högre pensionerna allenast en relativt sett större eller mindre minskning skett av nivåskillnaden.

Vissa skäl synas tala för att man vid den nu förestående allmänna löne- och pensionsregleringen bör göra ytterligare undantag från principen att ej låta nya pensionsbestämmelser inverka på redan utgående pensioner. De av 1943—1946 års riksdagar fattade besluten om provisoriska lönetillägg synas kunna betraktas såsom led i den förestående allmänna löne- och pensionsregleringen. Löne- och pensionsregleringar böra lämpligen genomföras samtidigt för undvikande av att pensionerna under en övergångstid skola svara mot lägre del av lönerna än som pensionstekniskt anses böra vara fallet. Sålunda gjordes allmänna tjänste- och familjepensionsreglementena och därmed jämställda reglementen på visst sätt retroaktivt tillämpliga för tiden från och med den 1 juli 1939. I enlighet med dessa principer skulle det kunna övervägas att göra den nya pensionsregleringen i viss omfattning retroaktivt tillämplig beträffande pensionstagare, som avgått under tiden 1 juli 1944—30 juni 1947. Då de provisoriska lönetilläggen uppgått till belopp, som blott svara mot en del av den genom löne- och pensionsregleringen åstadkomna förbättringen, och då den provisoriska regleringen vidare icke redan från den 1 juli 1944 utan successivt gjorts tillämplig å samtliga befattningshavargrupper, skulle emellertid en konsekvent

tillämpning av regeln om samtidighet i fråga om löne- och pensionsreglering i förevarande fall medföra betydande svårigheter. Härtill kommer en omständighet, som gör sig gällande icke blott i fråga om de under de senaste åren tillkomna pensionerna utan även beträffande tidigare tillkomna, nämligen att den blivande löne- och pensionsregleringen är företrädesvis betingad av relativt starka förskjutningar i penningvärdet och den allmänna inkomstnivån. En anpassning av pensionsnivån efter dessa förskjutningar framstår såsom påkallad även beträffande de redan utgående pensionerna. Från denna utgångspunkt och med hänsyn jämväl till de starka önskemål om enhetlighet och förenkling på pensionsområdet, som göra sig gällande, synes det försvarligt, att en allmän uppräknig av de nu utgående pensionerna vidtages och att denna, oavsett tiden för pensionernas tillkomst, får ske till nivån för de blivande pensionerna enligt pensionsregleringsförslaget.

Bankoutskottet har i utlåtande nr 50 till 1945 års riksdag (s. 23) påtalat, att pensionslagstiftningen genom förekomsten av ett stort antal pensionsbestämmelser med sinsemellan olikartade föreskrifter vidladdes av oöverskådlighet och bristande enhetlighet, vilket bidroge till att försvåra tillämpningen av pensionsbestämmelserna. Med anledning av utskottets uttalande anhöll 1945 års riksdag hos Kungl. Maj:t (riksdagens skrivelse nr 464), att Kungl. Maj:t ville låta verkställa en allmän översyn av gällande pensionsbestämmelser för ernående av större enkelhet och överskådlighet. I förevarande sammanhang torde förslag till nu ifrågasatt förenkling i fråga om såväl tjänste- som familjepensioner böra föreläggas riksdagen. Denna förenkling skulle givetvis avsevärt underlättas, därest på sätt ovan förordats enhetliga bestämmelser i fråga om pensionsbeloppens storlek skola tillämpas beträffande samtliga slag av pensioner.

3. Pensionsregleringens omfattning.

Den nu ifrågasatta pensionsregleringen av äldre, nyare och nyaste pensioner föreslås i departementspromemorian skola omfatta allmänt taget alla pensionerade f. d. statliga befattningshavare och arbetare ävensom sådana pensionstagare, vilka i pensionstekniskt hänseende äro att jämställa med dessa, nämligen vissa f. d. folk- och småskollärare, f. d. lärare vid högre kommunala skolor samt f. d. befattningshavare vid de statsunderstödda skolorna för bildbara sinnesslöa, vid skogsvårdsstyrelserna och vid hushållningssällskapen. Därjämte föreslås, att de pensioner, vilka utgå till vissa f. d. icke statliga anställningshavare och å vilka beräknas dyrtidshjälp, skola bliva föremål för reglering. Förbättringen av dessa pensioner skulle dock icke ske enligt de i övrigt förordade grunderna. Familjepensionsregleringen skulle givas en mot tjänstepensionsregleringen svarande omfattning. I enlighet med den sålunda givna begränsningen komme i det följande redovisade tjänstepensionstagare samt i förekommande fall däremot svarande familjepensionstagare icke att omfattas av regleringen.

a) *F. d. innehavare av icke statliga befattningar med pensionsrätt i statens pensionsanstalt utom lärare vid folk- och småskolor, vissa lärare vid högre kommunala skolor, vissa lärare vid statsunderstödda sinnesslöskolor, ordinarie befattningshavare vid skogsvårdsstyrelserna och vissa befattningshavare*

vid hushållningssällskapen. Enligt en inom finansdepartementet verkställd utredning skola de till dessa pensionstagare och till motsvarande efterlevande utgående pensioner omregleras enligt i huvudsak samma grunder som tillämpades vid 1943—1946 års tjänste- och familjepensionsregleringar. En vidare pensionsreglering än den sålunda förordade synes enligt departementspromemorian icke böra ifrågasättas, då det förslag till pensionsreglering för befattningshavare med delaktighet i statens pensionsanstalt, som kommer att framläggas av 1944 års pensionsutredning, eljest skulle kunna komma att föregripas.

b) *Personal i försvarsväsendets reserver.* De till f. d. anställningshavare i försvarsväsendets reserver utgående pensionerna äro icke att jämställa med tjänstepensioner i allmänhet. Med hänsyn härtill och då en löne- och pensionsreglering icke nu är avsedd att genomföras beträffande dessa personal-kategorier, föreligger enligt promemorian icke anledning att i förevarande sammanhang till prövning upptaga frågan om en omreglering av dessa pensioner.

Å pensioner, som utgå till personal i försvarsväsendets reserver, beräknas rörligt tillägg och kristillägg. I anslutning till den med pensionsregleringen sammanhängande omräkningen av samtliga pensioner till högre pensionsnivå förordas, att teknisk omräkning verkställs av dessa pensioner, varigenom jämväl å dessa komme att beräknas rörligt tillägg enligt de nya bestämmelserna.

c) *F. d. anställningshavare, som åtnjuta uppskjutna pensioner från statens pensionsanstalt, utom f. d. lärare, vilka avgått på grund av befattningens indragning.* Då dessa pensionstagare åtnjuta med hänsyn till erlagda pensionsavgifter eller vidkända pensionsavdrag försäkringstekniskt beräknade pensioner från statliga eller kommunala anställningar, som de i förtid frivilligt lämnat, saknas enligt promemorian anledning att vid en pensionsreglering av förevarande slag låta dessa omfattas av regleringen. Bland dem, som uppbära uppskjuten tjänstepension från statens pensionsanstalt befinna sig några, som avgått på grund av befattningens indragning och för vilka pensionerna därför enligt bestämmelser i pensionsreglementet beräknats så, att de motsvara ej blott befattningshavarnas egna pensionsavgifter utan även huvudmännens och statens bidrag. Där avgången ej är föranledd av befattningens indragning tillgodoräknas i regel endast de avgifter, som befattningshavaren själv haft att erlagga. Då de nyssnämnda till följd av tjänsteindragning förtidsavgångna befattningshavarna torde vara jämförliga med de på indragningsstat försatta eller förtidspensionerade anställningshavare vid försvarsväsendet och vid domänverket, vilka såsom framgår av det följande skulle omfattas av regleringen, uttalas i promemorian, att icke heller dessa förtidsavgångna böra lämnas utanför densamma.

d) *Indelt manskap.* Till f. d. indelt manskap vid armén utbetalas i viss omfattning understöd från Vadstena krigsmanshuskassa. Kassans utgifter bestridas av vissa fonder samt, till den del dessa icke förslå, av ett å riksstaten uppfört förslagsanslag. Anslaget utbetalas och disponeras av försvarets civil-

förvaltning, som jämväl i övrigt handhar kassans verksamhet. Till f. d. indelt manskap vid marinen — båtsmän eller marinsoldater — utgå vissa understöd, s. k. båtsmanspensioner. Dessa utbetalas numera av statskontoret och bestridas av ett å riksstaten uppfört anslag till pensionering av viss flottans gemenskap.

Understöden till f. d. indelt manskap vid armén och marinen utgå enligt skilda, ehuru i förevarande hänseende sinsemellan i huvudsak överensstämmande stadganden. Enligt dessa utgå understöden, såvitt angår menig, som uppnått 67 års ålder, med 200 kronor. Härtill kommer dyrtidstillägg med 150 kronor till den, som vid ingången av det budgetår, för vilket dyrtidstillägg av riksdagen beviljats, uppnått en ålder av 60 år, samt — i vissa fall — pensionstillägg med 50 kronor och till f. d. korpraler och vicekorpraler s. k. korprals- och vicekorpralstillägg med 60 respektive 30 kronor.

Av den lämnade redogörelsen för de till indelt manskap utgående understöden framgår, att dessa icke — vare sig med hänsyn till grunderna för pensionens beräkning eller med beaktande av den pensionsgrundande anställningens art — kunna jämföras med de av den förordade pensionsregleringen omfattade tjänstepensionerna. En reglering av understöden i anslutning till denna reglering kan enligt promemorian för den skull icke ifrågakomma.

e) *Överåriga döttrar m. fl.* I departementspromemorian föreslås, att — i likhet med vad som skedde vid 1939 och 1946 års familjepensionsregleringar — från pensionsregleringen undantagas familjepensioner till överåriga döttrar eller eljest överåriga barn. Viss teknisk omräkning skulle dock vidtagas beträffande dessa pensioner.

4. Vissa tillämpningsfrågor.

Såsom av den i det föregående lämnade redogörelsen torde ha framgått skulle den förordade regleringen av äldre, nyare och nyaste pensioner i princip innebära, att dessa omräknas enligt grunderna i de från och med den 1 juli 1947 gällande pensionsreglementena. Vissa tillämpningsfrågor uppkomma vid en dylik reglering av utgående pensioner. Till den del dessa äro av mera väsentlig art eller eljest äro sådana, att de lämpligen böra underställas riksdagen för ställningstagande, har särskild redogörelse lämnats för dem i departementspromemorian.

Beträffande frågan om den *lönegrad*, efter vilken den omreglerade pensionen skall bestämmas, anföres härutinnan i promemorian bland annat följande.

Pensionens omreglerade belopp skall enligt förslaget bestämmas efter pensionsunderlag enligt de blivande pensionsreglementena för en bestämd lönegrad. I allmänhet kommer det icke att erbjuda svårigheter att fastställa den lönegrad, efter vilken pensionen i ett visst givet fall skall beräknas. Denna synes nämligen i princip böra bestämmas med beaktande av det pensionsunderlag, som tillämpades för befattningshavaren vid hans avgång från tjäns-

ten, eller, där vid avgången icke funnits ett efter reglerad lön bestämt pensionsunderlag, det underlag av sådant slag, som efter senare lönereglering ursprungligen tillämpats. I likhet med vad som tillämpats vid de tidigare pensionsregleringarna torde det böra ankomma på vederbörande pensionsberäknande myndigheter att bestämma lönegraden samt att i tveksamma fall hänskjuta frågan till Kungl. Maj:t för avgörande. I vissa fall, då motsvarande lönegrader saknas — såsom beträffande flertalet lönegrader å C-planen enligt kungörelsen 1921: 451 — lärer det bli erforderligt att genom interpolering beräkna nya pensionsunderlag.

För extra ordinarie tjänstemän har, alltsedan dessa tjänstemän i samband med civila och militära tjänstepensionsreglementenas ikraftträdande den 1 juli 1935 erhöles pensionsrätt, tillämpats pensionsunderlag, vilka svaret mot pensionsunderlagen för ordinarie tjänstemän i närmast lägre lönegrad. Sålunda ha exempelvis pensionsunderlagen varit sammanfallande för lönegraderna A 1 och Eo 2. För kvinnliga tjänstemän ha pensionsunderlagen i viss omfattning analogt bestämts efter pensionsunderlagen för män i närmast lägre lönegrad. De lägre pensionsunderlagen sammanhänger med att för extra ordinarie liksom även för kvinnliga tjänstemän de pensionsbeloppsgrundande slutlönen beräknats efter lägre löneklass än för ordinarie resp. manliga tjänstemän i samma lönegrad. Vid genomförandet av den förordade pensionsregleringen torde pensionstagarna på grund av dessa underlagsbestämmelser i nu avsedda fall anses ha tillhört den lägre lönegrad, i vilken det för pensionstagaren tillämpade pensionsunderlaget gäller för manlig ordinarie tjänsteman.

För vissa pensionstagare med äldre pension kan tveksamhet föreligga beträffande tillämplig lönegrad. I allmänhet har den pensionsbeslutande myndigheten haft anledning att bestämma lönegraden. Detta har sålunda skett vid tillämpning av kungörelsen den 18 juni 1925 (nr 280) med bestämmelser om ny pension för vissa pensionerade befattningshavare i statens tjänst m. fl. samt vid genomförandet av 1946 års pensionsreglering. Härvid ha pensionsstagarna exempelvis hänförts, häradsskrivarna till lönegrad A 24, landsfiskalerna till lönegraden A 22 och folkskollärarna till lönegraden A 15. Då dessa placeringar äro i överensstämmelse med de i det föregående angivna principerna för lönegradens bestämmande torde jämväl vid den nu förordade regleringen de äldre omreglerade pensionerna för dessa pensionstagargrupper böra bestämmas enligt de angivna lönegraderna.

Distriktslantmätarna äro alltjämt i lönehänseende oreglerade. Enligt proposition nr 210 till årets riksdag skola distriktslantmätarna från och med den 1 januari 1948 hänföras till den blivande lönegrad som svarar mot lönegrad A 28. Pensionsförmånerna till f. d. distriktslantmätare och dessas efterlevande torde böra bestämmas enligt denna lönegrad eller den lönegrad som riksdagen eljest, med frångående av propositionsförslaget, kan komma att fastställa.

I departementspromemorian ha även till behandling upptagits frågor rörande *pensionens beräkning i vissa fall*.

Beträffande *avkortade pensioner* uttalas i promemorian, att dessa i likhet med vad i princip gällt vid 1943—1946 års regleringar böra omregleras med iakttagande av att pensionens avkortningsgrad bibehålles. En omräkning av pensionen enligt de nya reglementenas tillgodoräkningsbestämmelser skulle sålunda icke ifrågakomma.

De till *f. d. beställningshavare å övergångsstat* utgående tjänstepensionerna omreglerades vid 1944 års regleringar enligt vissa särbestämmelser.

I 1944 års kungörelse stadgades beträffande *f. d. beställningshavare* på tvångsvis övergångsstat, att full förbättring, d. v. s. 300 kronor å äldre och 200 kronor å nyare pension skulle utgå därest pensionstagaren under hela tiden mellan överföringen till övergångsstat och pensioneringen varit i tjänst. Hade tjänstgöringen varit av mindre omfattning skulle nämnda belopp i motsvarande grad nedsättas. Pensioner till *f. d. beställningshavare* på frivillig övergångsstat förbättrades icke vid 1944 års reglering. Däremot förhöjdes vid 1946 års reglering pensionerna till *f. d. beställningshavare* å såväl tvångsvis som frivillig övergångsstat med vissa begränsningar enligt samma principer, som gällde beträffande tjänstepensioner i allmänhet, eller med 450 kronor för äldre och 300 kronor för nyare pension. Där pensionen utgick med ett i förhållande till tjänstår nedsatt belopp, skulle nämnda tilläggsbelopp i motsvarande mån nedsättas.

Det synes enligt departementspromemorian icke böra ifrågakomma, att vid förevarande reglering rubba den relation mellan olika pensioner till *f. d. beställningshavare* å övergångsstat, som numera gäller och som sammanhänger med att vid 1944 års reglering viss hänsyn tagits till pensionstagarens tjänstgöring under tiden mellan överföringen till övergångsstat och pensionstillfället. Med hänsyn härtill skulle lämpligen ifrågavarande pensioner vid den förordade regleringen böra betraktas såsom avkortade pensioner, beräknade efter hela den pension, som hade utgått, därest pensionstagaren varit överförd till tvångsvis övergångsstat och tjänstgjort utan avbrott från överföringen till övergångsstat till tidpunkten för pensioneringen. Dylik hel pension skulle omregleras till samma belopp, som föreslås skola gälla för beställningshavare å aktiv stat.

Vid 1946 års pensionsreglering begränsades pensionsförbättringen i vissa hänseenden. Sålunda fick den omreglerade pensionen icke överstiga beloppet för den likaledes omreglerade pensionen för beställningshavare på aktiv stat i motsvarande löneställning och ej heller — vad angår beställningshavare på frivillig övergångsstat — senast åtnjutna, på visst sätt med hänsyn till levnadskostnadsökningen omräknade löneförmåner. Motsvarande begränsningar föreslås i promemorian skola iakttagas även vid den förevarande pensionsregleringen.

Övningslärarna vid det statliga undervisningsväsendet äro i pensionshänseende alltjämt underkastade civila tjänstepensionsreglementet. Inordnande under allmänna tjänstepensionsreglementet har icke skett med hänsyn till de för dessa lärare speciella tjänstgöringsförhållandena. För flertalet övningslärare växlar avlöningen inom vissa gränser med tjänstgöringens omfattning, i veckotimmar räknad. Enligt civila tjänstepensionsreglementet åstadkommes anpassning av pensionsbeloppet efter tjänstgöringens omfattning genom modifierad tjänstårsberäkning.

Beträffande till dessa lärare utgående pensioner stadgades i 1946 års reg-

leringskungörelse, att vid reglering av dylik pension, som beräknats på grundval av årslön, som svarade mot lägre timantal för vecka än 30, skulle så anses, som om pensionen vore beräknad efter lön, som svarade mot nämnda timantal, men utginge med avkortat belopp. I departementspromemorian föreslås, att motsvarande regel för bestämmande av avkortningsgraden kommer till tillämpning även vid den förordade regleringen. Den omreglerade pensionen skulle sålunda utgöra ett i förhållande till det för respektive lönegrad gällande pensionsunderlaget i samma mån nedsatt belopp.

Tjänstemän och — i vissa fall — arbetare, som vid statens övertagande av enskild järnväg eller bandel övergått i statens järnvägars tjänst och som icke varit underkastade statliga pensionsbestämmelser utan kvarstått såsom delägare i enskild pensionsinrättning eller i pensionsinrättning, som övertagits av statens järnvägar i samband med statsinlösen av enskild järnväg eller bandel, äga åtnjuta *fyllnadspension* av statsverket. Denna fyllnadspension — beräknad såsom ett grundbelopp — bestämmes i princip såsom skillnad mellan den statliga pensionen i vederbörande befattning, till den del denna pension kan beräknas täckas av statsmedel, och pensionen från den enskilda pensionskassan, till den del pensionen enligt av järnvägsstyrelsen fastställd norm kan anses täckas av medel, som icke härflyta från anställningshavarnas pensionsavgifter. Vid 1943, 1944 och 1946 års pensionsregleringar ha fyllnadspensionerna omräknats med beaktande av omregleringen av de statspensioner, efter vilken fyllnadspensionerna bestämts. På grund av de komplicerade bestämmelserna för fyllnadspensionens bestämmande har genomförandet av 1943—1946 års pensionsregleringar i förevarande hänseenden medfört betydande svårigheter för järnvägsstyrelsen. Med hänsyn härtill uttalas i departementspromemorian, att vid genomförandet av förevarande reglering en enklare metod bör eftersträvas. En framkomlig väg anses vara att betrakta det sammanlagda beloppet av kassapension och fyllnadspension som en i förhållande till den ifrågakommande statspensionen avkortad pension och sålunda beräkna en omreglerad pension, innefattande såväl kassapension som fyllnadspension, med samma avkortning av den efter den 1 juli 1947 gällande statspensionen i respektive lönegrad. Då järnvägsstyrelsens bestyr med regleringen med en dylik beräkningsmetod avsevärt skulle underlättas och då därjämte härigenom en önskvärd viss ytterligare förbättring av dessa pensioner skulle ernås framhålles i promemorian, att omregleringen av fyllnadspensionerna bör verkställas på sålunda förordat sätt.

Vid 1946 års pensionsreglering verkställdes viss förbättring av pensioner, vilka utgingo enligt vissa *summariska pensionsbestämmelser*, nämligen kungörelsen den 1 november 1918 (nr 859) angående pensionering av förmän och arbetare vid statens järnvägsbyggnader samt statens vattenfallsverks byggnadsavdelning, kungörelserna den 7 december 1934 (nr 585) och den 30 juni 1942 (nr 696) med föreskrifter angående pensionering av viss arbetarpersonal i statens tjänst samt kungörelsen den 22 juni 1944 (nr 502) med föreskrifter

angående pensionering av vissa f. d. arbetare vid vägväsendet. Genom regleringen höjdes pensionsbeloppen att lägst svara mot två tredjedelar av motsvarande nyaste pension till arbetare i pensionsgrupp 1. I den mån de tidigare pensionsbeloppen överstego nämnda belopp av två tredjedelar av nyaste pension skedde ingen annan ändring än som följde av den tekniska omräkningen av pensionerna.

Enligt den inom finansdepartementet verkställda utredningen angående pensionsreglering för arbetare i statens tjänst skola från och med den 1 juli 1947 nya förhöjda pensionsbelopp gälla enligt förordade ändringar i kungörelserna 1942:696 och 1944:502. De nya pensionsbeloppen ha ställts i relation till de grundläggande tjänstepensionsunderlagen för icke yrkesarbetare, alltså med frånräknande av den i pensionsunderlagen ingående utjämningsdelen. Samordnande av pensionskungörelsernas belopp och folkpension har sålunda icke ansetts böra ske.

I anslutning till det i nämnda utredning framlagda förslaget förordas i departementspromemorian beträffande de före den 1 juli 1947 utgående summariska pensionerna och de med dem jämställda pensionerna enligt kungörelserna 1918:859, 1934:585, 1942:696 och 1944:502, att dessa böra förhöjas till belopp, som från och med nämnda dag skola tillämpas enligt de sistnämnda två kungörelserna i deras i nämnda utredningsförslag förordade lydelse.

Omreglering skulle sålunda ske till belopp, som framgå av följande tabell.

Anställningstid	Pensionsförfattning			
	kungörelsen 1918:859	kungörelsen 1934:585 och 1942:696		kungörelsen 1944:502
	man	man	kvinn	man
Understigande 20 år.....	—	1 116	804	996
Uppgående till 20 men ej till 25 år.....	—	1 476	1 068	1 272
» » 25 » » 30 ».....	1 836	1 836	1 320	} 1 560
» » 30 år eller mera.....	2 196	2 196	1 584	

En viss reglering av de pensioner, å vilka dyrtidshjälp eller visst procentuellt tillägg beräknas, föreslås i departementspromemorian. Förbättringen skulle dock icke ske enligt de i övrigt förordade allmänna principerna.

Dyrtidshjälp utgår i huvudsak till vissa tjänste- och familjepensionärer från enskilt företag, som övertagits av statens järnvägar, såframt ej pensionärerna åtnjuta dyrtidstillägg av statsmedel. Vidare bestridas av statsmedel procentuella tillägg å pensioner till vissa pensionärer från Vilhelmsro anstalt för fallandesjuka och från skyddshemmet åkerbrukskolonien Hall enligt enahanda grunder som förut nämnd dyrtidshjälp.

Dyrtidshjälpen beräknas i likhet med dyrtidstillägget å ett i särskild ordning bestämt tilläggsunderlag. Detta utgör för pensioner å 150 kronor eller mer för månad pensionens belopp samt för pensioner å lägre belopp pensio-

nens belopp förhöjt på visst sätt, högst med 60 procent. Dyrtidshjälpen höjdes i samband med kristilläggsökningen från och med april 1947 från 20 till 25 procent.

I fråga om regleringen av de pensioner, å vilka dyrtidshjälp eller därmed jämställt procentuellt tillägg beräknas, uttalas i promemorian följande.

Då de pensioner, å vilka dyrtidshjälp beräknas, utgå till pensionstagare eller efterlevande till anställningshavare, vilka icke innehaft anställning i statens tjänst och vilkas tidigare innehavda anställningar därjämte ofta icke kunna jämföras med bestämda statliga anställningar synas övervägande skäl tala för att de dyrtidshjälpsreglerade pensionerna icke skola omfattas av den förordade pensionsregleringen. Vid ett ställningstagande i förevarande spörsmål bör även uppmärksammas, att ett införande av dessa pensioner under regleringen skulle innebära en betydande kostnadsökning och jämväl medföra vittgående konsekvenser beträffande statens åtaganden av förevarande slag inom andra förvaltningsområden. Även om sålunda en reglering av dessa pensioner upp till nivån för närmast motsvarande statliga pensioner icke bör ifrågakomma, synas invändningar icke böra göras mot att i detta sammanhang genomföra en viss förhöjning av de dyrtidshjälpsreglerade pensionerna.

Med beaktande av den reella förbättring av de nyaste pensionerna, vilken den förordade pensionsregleringen skulle innebära, synas de dyrtidshjälpsreglerade pensionernas grundbelopp böra kunna förhöjas med 10 procent. I samband med förhöjningen torde pensionerna av praktiska skäl böra tekniskt uppräknas till sådan nivå, att jämväl å dessa i fortsättningen beräknas rörligt tillägg enligt de nya grunderna.

I fråga om regleringen av *riksdagspensionerna* anföres i promemorian följande.

Liksom vid 1946 års reglering synas vid förevarande reglering de riksdagspensioner, vilka beviljats statsanställda tjänstemän eller dessas efterlevande och vilka fastställts till belopp, motsvarande författningensliga pensioner, eller såsom fyllnad av visst slag till dylika pensioner, böra omregleras enligt grunderna för reglering av författningensliga pensioner.

Övriga riksdagspensioner åt tjänstemän och åt efterlevande till dessa torde böra förhöjas procentuellt. Procenttalen böra fastställas med utgångspunkt från att sammankoppling icke skall ske med folkpensionen. I enlighet härmed synes den procentuella höjningen av skäl, som ovan anförts i fråga om förbättringen av de dyrtidshjälpsreglerade pensionerna, böra bestämmas till 10 procent av pensionernas grundbelopp.

Vad härefter angår frågan om omreglering av riksdagspensioner till arbetare torde denna böra ske enligt samma grunder som förordats beträffande regleringen av de summariska pensionerna. I de fall att riksdagspension utgår till yrkesutbildad arbetare torde omreglering i anslutning till 1946 års reglering och till vad ovan anförts rörande pensionsbelopp enligt de summariska kungörelserna verkställas på sådant sätt, att de nya pensionsbeloppen på motsvarande sätt ställas i relation till de grundläggande tjänstepensionsunderlagen för yrkesarbetare. Pensionsbeloppen skulle enligt dessa beräkningsgrunder bli följande.

	15—19	Anställningstid, år		
		20—24	25—29	30—
Pensionsbelopp, kronor				
Yrkesutbildade manliga arbetare	1 224	1 620	2 028	2 412
Yrkesutbildade kvinnliga arbetare	900	1 176	1 488	1 764

Riksdagen har i ett mindre antal fall beviljat pensioner utan rörliga tilläggsförmåner åt f. d. anställningshavare i arbetarställning, huvudsakligen städerskor. Vid 1946 års reglering erhöles dessa pensionstagare rörligt tilllägg och kristillägg å dem tillkommande pensioner. Större förhöjning ansågs icke böra ifrågakomma med hänsyn till att pensionerna eljest skulle ha kommit i oskälig relation till vederbörandes löneförmåner. I enlighet härmed synes i förevarande sammanhang allenast böra vidtagas teknisk omräkning av dessa pensioner.

Vid 1946 års pensionsreglering omreglerades enligt eljest tillämpade grunder pensionerna till de f. d. *befattningshavare vid domänverket, som enligt beslut vid 1933, 1934 och 1937 års riksdagar överförts till indragningsstat*. Även vid förevarande reglering skulle dessa pensioner enligt departementspromemorian regleras enligt de grunder, som förordats beträffande f. d. lönegradsplacerade befattningshavare.

Vissa f. d. anställningshavare vid domänverket ha i anslutning till förenämnda riksdagsbeslut tillförsäkrats *förtidspension*. Dessa förtidspensioner utgå i flertalet fall med betydligt högre belopp än motsvarande ålderspensioner, bestämda enligt civila tjänstepensionsreglementet. Med hänsyn härtill och då förtidspensionerna tillförsäkrats i fall, där författningens pension icke skulle ha kunnat ifrågakomma, ansågos vid 1943 och 1944 års pensionsregleringar skäl icke föreligga att för dem medgiva förbättring enligt då eljest förordade grunder. Då emellertid förevarande befattningshavare, där-est de kvarstått i tjänst till för motsvarande ordinarie personal gällande pensionsålder, i allmänhet skulle ha kommit i åtnjutande av antingen riksdagspension eller pension enligt civila eller allmänna tjänstepensionsreglementet genomfördes vid 1946 års reglering viss pensionsförbättring. Denna utgick i förekommande fall till sådant belopp, att pensionen jämte förbättringen bringades att till beloppet svara mot jämförlig riksdagspension jämte förbättring, respektive tjänstepension (förhöjd tjänstepension) enligt civila tjänstepensionsreglementet jämte förbättring.

Enligt kungörelsen den 15 januari 1926 (nr 10) angående förtidspension och avskedsersättning åt vissa övertaliga civila löntagare vid armén och marinen utgick förtidspension till vissa civila löntagare vid armén samt vissa månads- och daglönare och med dem jämställda löntagare vid marinen, vilka till följd av 1925 års försvarsorganisation blivit övertaliga och på den grund erhållit avsked utan att kunna erhålla likvärdig anställning vid försvarsväsendet. Med stöd av riksdagens i skrivelse den 19 juni 1943, nr 320, givna bemyndigande meddelade Kungl. Maj:t den 30 november 1945 föreskrifter angående årlig ersättning och avskedsersättning åt viss övertalig personal vid tvätt- och reparationstjänsten inom försvarsväsendet. Ersättningarna voro i huvudsak utmäta enligt de i kungörelsen 1926: 10 meddelade bestämmelserna. Dessa förtidspensioner omreglerades 1946 efter i huvudsak samma linjer som beträffande förtidspensioner till f. d. befattningshavare vid domänverket.

I departementspromemorian förordas, att omregleringen av nu avsedda förtidspensioner till f. d. anställningshavare vid domänverket och försvarsväsendet genomföres enligt samma grunder som vid 1946 års reglering.

Av det under tolfte huvudtiteln uppförda anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. bestridas bl. a. *vissa pensioner, vilka bestämts av Kungl. Maj:t eller av statlig myndighet*. Bland dessa pensioner märkas pensioner, vilka utgå till vissa f. d. anställningshavare vid sinnessjukhusen, fränför allt lägre vård- och ekonomipersonal. Pensionerna till dessa f. d. anställningshavare ha i regel fastställts efter samma normer, som gälla i fråga om författningens pension, dock att de i enlighet härmed beräknade pensionsbeloppen minskats med 15 procent med hänsyn till att pensionsavgifter icke erlagts. Vidare bestridas av förenämnda anslag pensioner åt f. d. anställningshavare vid de av statsverket övertagna tjänste- och familjepensionskassorna. Dessa pensioner utgå i allmänhet enligt grunderna för de för motsvarande befattningshavare inom den civila statsförvaltningen gällande pensionsreglementena. Beträffande dessa och övriga i det föregående ej särskilt omnämnda pensioner uttalar i promemorian, att Kungl. Maj:t bör inhämta riksdagens bemyndigande att besluta om pensionsförhöjning i huvudsaklig överensstämmelse med de allmänna grunderna för förevarande pensionsreglering.

Den förordade pensionsregleringen föreslås i promemorian skola genomföras i samband med att de nya löne- och pensionsbestämmelserna sättas i kraft, eller alltså den 1 juli 1947. För distriktslantmätnarna avses lönereglering skola genomföras den 1 januari 1948, och från samma tidpunkt skulle, såsom angivits i det föregående, folkskolans tjänste- och familjepensionsreglementen träda i kraft beträffande hushållningssällskapens personal. Med hänsyn härtill borde den nu förordade pensionsregleringen beträffande dessa pensionstagargrupper genomföras först från sistnämnda tidpunkt. Då en dylik anordning emellertid skulle vara förbunden med betydande administrativa olägenheter — så skulle pensionerna åt f. d. anställningshavare vid hushållningssällskapen och deras efterlevande särskilt omregleras för tiden 1 juli—31 december 1947 enligt de för pensioner, utgående från statens pensionsanstalt, i annat sammanhang förordade grunderna för pensionsreglering — bör enligt departementspromemorian den i detta sammanhang förordade pensionsregleringen genomföras redan från och med den 1 juli 1947 även beträffande nu avsedda pensionstagargrupper.

5. Enhetliga utbetalningsbestämmelser m. m.

Tjänstepensioner.

I samband med tillkomsten av 1934 års civila tjänstepensionsreglemente framfördes ett förslag om beredande av särskild begravningshjälp åt pensionstagares efterlevande. Förslaget betraktades såsom i och för sig behjärtansvärt. Behovet av ett dylikt understöd ansågs emellertid kunna i väsentlig mån tillgodoses genom en jämkning i de dåvarande bestämmelserna angående pensions utbetalande. Enligt dessa bestämmelser utgick pension i regel till och med utgången av den månad, under vilken pensionstagaren avlidit.

Bestämmelserna ledde emellertid i praktiken till stor ojämnhet, i det att storleken av den slutligt utgående pensionsförmånen var beroende av dagen för dödsfallets inträffande under en månad. För att undanröja denna ojämnhet och samtidigt tillgodose syftet med förslaget om begravningshjälp upptogs i 1934 års civila tjänstepensionsreglemente ett stadgande, att pension efter pensionsstagares frånfälle skulle utbetalas till och med den dag, då en månad förflutit efter frånfället. Det efter frånfället utgående pensionsbeloppet finge dock icke överstiga 500 kronor. Motsvarande bestämmelse, som även inrymts i 1934 års arbetarpensionsreglemente, 1935 års militära tjänstepensionsreglemente, 1938 års tjänstepensionsreglemente för folkskollärare m. fl. och 1939 års tjänstepensionsreglemente för lärare vid de högre kommunala skolorna, har sedermera upptagits i 1941 års allmänna tjänstepensionsreglemente, 1942 års tjänstepensionsreglemente för arbetare, 1942 års tjänstepensionsreglemente för folkskolan samt 1943 års tjänstepensionsreglemente för de högre kommunala skolorna, dock med den ändringen att för tiden efter frånfället utgående pensionsbelopp icke finge sammanlagt överstiga 600 kronor. Enligt det av 1946 års pensionskommittén avgivna förslaget till nya pensionsbestämmelser skall sistnämnda belopp höjas till 800 kronor.

I syfte att bereda före den 1 juli 1935 pensionerade civila befattningshavare och arbetare i statens tjänst samma förmåner i fråga om pensions utgående efter pensionstagares frånfälle, som genomfördes i 1934 års pensionsreglementen, anhöll 1934 års riksdag i skrivelse nr 384, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning om ändrade bestämmelser i fråga om tid för pensions utgående efter pensionstagares frånfälle, såvitt anginge förenämnda f. d. civila befattningshavare samt arbetare i statens tjänst, som avgått före ikraftträdandet av nämnda pensionsreglementen. Sagda utredning utfördes på Kungl. Maj:ts uppdrag av statskontoret, som avgav utlåtande i ärendet den 20 november 1935. Statskontoret uttalade därvid, att ämbetsverket icke ville förneka, att vissa skäl talade för en utsträckning av tiden för pensionsberäkningen, men funne starka principiella betänkligheter föreligga.

Något förslag till lösning av förevarande spørsmål har hittills icke ansetts böra framläggas för riksdagen främst beroende på de omfattande utredningar å pensionsväsendets område, som pågått under senare år.

Beträffande samtliga författningenligt bestämda s. k. äldre pensioner med undantag av dem, som utgå enligt kungörelsen den 8 november 1918 (nr 859) angående pensionering av förmän och arbetare vid statens järnvägsbyggnader samt statens vattenfallsverks byggnadsavdelning, kungörelsen den 8 april 1925 (nr 87) med grunder för pensionering av vissa icke-ordinarie befattningshavare vid Flyinge hingstdepå och stuteri samt Strömsholms hingstdepå eller kungörelsen den 15 januari 1926 (nr 10) angående förtidspension och avskedsersättning åt vissa civila löntagare vid armén och marinen, stadgas i vederbörande författningar, att pensionen skall utgå till och med den månad, under vilken pensionstagaren avlider eller pensionsrätten eljest upphör. I fråga om pensioner enligt nyssnämnda kungörelser 1918: 859, 1925: 87 och 1926: 10 saknas bestämmelser i ämnet men enligt praxis ha pensionerna

vid pensionstagarens inträffade död utbetalats i överensstämmelse med förenämnda föreskrift. Pension, som beviljats av riksdagen, har i regel anvisats utgå under pensionstagarens återstående livstid. Även här ha emellertid de pensionsutbetalande myndigheterna vid utbetalning av pension i händelse av pensionstagarens dödsfall tillämpat en mot nyssnämnda stadgande svarande praxis.

Särskild förmån av begravningshjälp finnes för närvarande endast förbehållen två grupper av äldre pensionstagare, nämligen dem som pensionerats enligt reglementet för arméns pensionskassa eller reglementet för pensionering av flottans och lotsverkets gemenskap. Vid pensionstagarens frånfälle utgår sålunda, förutom pension till och med utgången av den månad, varunder pensionstagaren avlidit, begravningshjälp, motsvarande för arméns pensionskassa ett halvt års kassapension samt för flottans och lotsverkets gemenskap två månaders pension.

I departementspromemorian anföres beträffande genomförandet av enhetligare bestämmelser i förevarande hänseende följande.

Det synes lämpligt, att i anslutning till den nu förordade pensionsregleringen frågan om utsträckt tid för pensionsberäkningen vid pensionstagarens frånfälle i fall, där såsom ovan påvisats, denna beräkning är begränsad till utgången av den månad, under vilken dödsfallet inträffar, löses på så sätt, att bestämmelser utfärdas för dessa fall av samma innebörd som av 1946 års pensionsakkunniga förordats skola gälla i fråga om nyaste pensioner. Härvid bör uppmärksammas, att det förordade stadgandet, att efter frånfallet utgående pensionsbelopp icke må sammanlagt överstiga 800 kronor, avser — med hänsyn till den reglementsenliga pensionens fördelning å grundbelopp och rörligt tillägg — en begränsning av dessa förmåner sammantagna. Den begränsningsregel, som bör inrymmas i de nu föreslagna bestämmelserna avseende pensioner, vilka komma att bli föremål för reglering, bör i angivet hänseende erhålla samma räckvidd.

Då de sålunda förordade bestämmelserna äro avsedda att vad angår här åsyftade pensionstagare träda i stället för motsvarande föreskrifter i samtliga nu gällande pensionsbestämmelser, bör samtidigt föreskrivas, att i fråga om pensionär, som uppbär pension enligt reglementet för arméns pensionskassa eller reglementet för pensionering av flottans och lotsverkets gemenskap, äldre bestämmelser skola lända till efterrättelse, därest det sammanlagda beloppet av pension efter dödsfallet och begravningshjälpen skulle överstiga vad som komme att utgå med tillämpning av den nu föreslagna bestämmelsen.

I fråga om nyare pensioner, för vilka, såsom förut nämnts, redan gäller, att pensionen må utgå till och med den dag, då en månad förflutit efter pensionstagarens frånfälle, komma de nu förordade bestämmelserna endast att innebära ändring av nu gällande föreskrift, att den efter frånfallet utgående pensionen icke må överstiga 500 kronor, därhän att förmånerna av pension och rörligt tillägg gemensamt icke må överstiga 800 kronor.

Familjepensioner.

Vad härefter angår familjepensionerna äro de skiljaktigheter i de olika pensionsbestämmelser, som i förevarande sammanhang äro av intresse, att hänföra till åldersgränsen beträffande barnpensionen, till barnpensionens storlek jämfört med änkepensionen samt till tiden för pensions utgående.

Enligt 1942 års allmänna familjepensionsreglemente upphör barns rätt till familjepension, då barnet uppnår 19 års ålder. Enligt pensionsbestämmelserna för flertalet numera avvecklade pensionskassor utgick pension intill dess barnet uppnådde 21 års ålder. Då en försämring av pensionsrätten i detta hänseende icke kan ifrågasättas, lärer ändring i pensionsbestämmelserna i denna del icke böra ifrågakomma. Enligt vissa reglementen utgör sagda åldersgräns 18 år. Denna åldersgräns föreslås i förevarande sammanhang skola höjas till 19 år, såvitt angår barn, som vid utgången av juni månad 1947 ännu icke uppnått 18 års ålder.

I allmänna familjepensionsreglementet stadgas beträffande till barn utgående pensionsbelopp, att, där änka jämte barn äro familjepensionsberättigade, änkepensionen skall höjas med 50 procent om ett barn finnes och eljest därutöver med 20 procent för varje ytterligare barn samt att, där endast barn äro familjepensionsberättigade, pensionen skall utgå med änkepensionens belopp om endast ett barn finnes, med änkepensionens belopp ökat med 50 procent om två barn finnas och eljest därutöver med 20 procent för varje ytterligare barn.

I de kassapensionsbestämmelser, enligt vilka de äldre familjepensionerna regleras, finnas synnerligen skiftande bestämmelser angående bestämmandet av barnpensionerna. Förhållandet enligt vissa av de ifrågavarande bestämmelserna belyses av följande sammanställning. Beloppet för änka ensam har betecknats med bokstaven **Ä**.

Pens. kassa	Änka + 1 barn	Änka + 2 barn	Änka + 3 barn	1 barn	2 barn	3 barn
Civilstatens änke- och pupillkassa (= allm. fam. pens. regl.)	1·5 Ä	1·7 Ä	1·9 Ä	Ä	1·5 Ä	1·7 Ä
Statens järnvägars änke- och pupillkassa	1·4 Ä	1·5 Ä	1·6 Ä	Ä	1·4 Ä	1·5 Ä
Pens. inrättn. för änkor och barn efter bef. havare vid universitetet i Lund.	1·4 Ä	1·5 Ä	1·6 Ä	0·5 Ä	0·9 Ä	1·2 Ä
Marinens fam. pens. kassa	1·15 Ä	1·25 Ä	1·35 Ä	0·66 Ä	Ä	1·1 Ä

I departementspromemorian förordas, att barnpensionerna skola beräknas enligt i möjligaste mån enhetliga bestämmelser. Härom anföres följande.

Då i allmänhet barnpensionerna beräknas enligt oförmånligare grunder enligt de äldre kassabestämmelserna än enligt allmänna familjepensionsreglementet, kunna reglementets bestämmelser i fråga om barnpensionernas beräkning i huvudsak sättas i kraft utan särbestämmelser vid övergången. Kostnaderna för en dylik reglering äro relativt obetydliga, och de pensionsutbetalande myndigheternas arbete skulle härigenom i viss grad underlättas. I några undantagsfall gäller enligt de gamla pensionsbestämmelserna, att barnpension skall beräknas efter än förmånligare grunder än som gälla enligt allmänna familjepensionsreglementet. Med hänsyn till den betydande förhöjning av familjepensionsförmånerna, som skulle föranledas av den förestående pensionsregleringen, är det sannolikt, att den omreglerade barnpensionen även med tillämpning av oförmånligare grunder för barnpensionens

bestämmande skulle komma att överstiga den tidigare utgående pensionen. Med hänsyn härtill synas allmänna familjepensionsreglementets beräkningsgrunder i förevarande hänseende böra göras generellt tillämpliga, även om oförmånligare grunder härigenom skulle komma att tillämpas. Skulle dock i något enstaka undantagsfall härigenom åstadkommas en sänkning i förmånerna, bör i det fallet pensionen särskilt regleras på sådant sätt, att i huvudsak oförändrade pensionsförmåner komma att utgå.

Enligt allmänna familjepensionsreglementet utgår familjepension från och med dagen näst efter den, då befattningshavare avlidit. I de äldre familjepensionsbestämmelserna stadgas i allmänhet, att pensionen utgår från och med månaden näst efter den, under vilken pensionstagaren avlidit. Beträffande reglementena för civilstatens änke- och pupillkassa gäller dock, att pensionen — utom där den utgår enligt 1899 års reglemente eller äldre reglementen — skall utgå från och med dagen efter dödsfallet. Från och med den 1 juli 1947 bör enligt departementspromemorian varje av regleringen omfattad familjepension, oberoende av det reglemente enligt vilket den bestämts, böra utgå från och med dagen näst efter den då befattningshavaren avlidit.

Familjepension utgår enligt de äldre familjepensionsbestämmelserna i allmänhet till och med den månad, varunder pensionstagaren avlider eller hans rätt till pension annorledes upphör. I allmänna familjepensionsreglementet stadgas härutinnan, att familjepensionen utgår till och med utgången av månaden näst efter den, under vilken pensionstagaren avlider eller, där pensionsrätten upphör av annan anledning, till och med utgången av den månad, under vilken rätten upphört. I promemorian föreslås, att detta stadgande i allmänna familjepensionsreglementet i samband med den förordade pensionsregleringen göres tillämpligt beträffande samtliga äldre familjepensioner.

6. Teknisk omräkning.

I samband med 1946 års reglering av äldre och nyare tjänste- och familjepensioner omräknades dessa på sådant sätt, att pensionernas grundbelopp avvägdes efter 1935 års genomsnittliga levnadskostnadsnivå. Härigenom ernåddes, att å samtliga av regleringen berörda pensioner skulle beräknas rörligt tillägg och kristillägg enligt samma grunder, som gälla beträffande motsvarande tillägg å nyaste pensioner.

Genom den i detta sammanhang förordade pensionsregleringen skulle pensionsnivån komma att avvägas efter det levnadskostnadsläge, som svarar mot de nya lönerns grundbelopp, eller ungefär levnadskostnadstalet 140 på 1935 års indexskala. På grund härav skulle å de omreglerade pensionerna komma att beräknas rörligt tillägg enligt de nya grunderna.

Där inom ramen av den förevarande pensionsregleringen eller i anslutning till densamma pensioner icke skola fastställas med beaktande av de från och med den 1 juli 1947 gällande pensionsunderlagen, föreslås i promemorian, att uppräkningslikväl i allmänhet skall verkställas till den pensionsnivå, som svarar mot levnadskostnadstalet 140 i 1935 års indexserie.

Yttrandena.

Över departementspromemorian ha infortrade yttranden avgivits av statskontoret och statens pensionsanstalt.

Statskontoret har erinrat, att ämbetsverket i utlåtande över det förslag till pensionsreglering, som förelades 1946 års riksdag, uttalat, att den då föreslagna pensionsförbättringen endast borde gälla såsom en provisorisk reglering och att vid slutlig reglering borde väljas en sådan anordning, som åvägabragte en systematisk anpassning av tidigare beviljade pensioner efter pensionsnivån för nyaste pensioner. Då det i departementspromemorian framlagda förslaget alltså avsåge en reglering som statskontoret i princip förordad, kunde ämbetsverket giva detsamma sin anslutning.

Ifråga om pensionsregleringens omfattning har statskontoret framhållit, att denna utöver vad i promemorian anförts borde omfatta från statens pensionsanstalt utgående pensioner till pensionstagare, vilka varit anställda inom verksamhet, som numera övertagits av staten. Regleringen bör enligt statskontorets mening även omfatta de uppskjutna livräntor enligt 1941 års allmänna tjänstepensionsreglemente eller arbetarpensionsreglementet, vilka alltefter det pensionstagarna uppnå 65 års ålder skola avlösa enligt föreskrifterna i kungl. brev den 30 november 1945 beviljade ersättningar till viss övertalig personal vid tvätt- och reparationstjänsten vid försvarsväsendet. Statskontoret har dock framhållit, att någon framställning ännu icke gjorts om årlig ersättning åt här avsedd personal. Vid sådant förhållande förefaller det ämbetsverket lämpligt, att Kungl. Maj:t utverkar bemyndigande att, för den händelse uppskjutna livräntor i här angivna fall komma att utgå, reglera även sådana livräntor enligt samma grunder som de årliga ersättningarna.

Statskontoret finner det naturligt, att den nya pensionen till f. d. extra ordinarie befattningshavare och kvinnliga befattningshavare, för vilka före 1939 beviljad pension beräknats å närmast lägre pensionsunderlag än det för motsvarande manlig befattningshavare gällande, bestämmes på grundval av pensionsunderlaget för ordinarie befattning i närmast lägre lönegrad än den till vilken vederbörandes tjänst varit hänförd. Motsvarande princip skulle även tillämpas vid pensionsregleringen för arbetare. Sedan pensionsunderlaget för manlig arbetare i 1942 års tjänstepensionsreglemente höjts för yrkesarbetare att motsvara Eo 7 och icke yrkesarbetare Eo 5, genomfördes vid 1946 års pensionsreglering en avpassning av pensionerna enligt 1934 års arbetarpensionsreglemente efter de nyaste pensionsunderlagen i samma lönegrader, d. v. s. för manlig arbetare Eo 7 resp. Eo 5. Den nu förordade regleringen av redan utgående arbetarpensioner bör enligt statskontorets uppfattning följa samma regler som föreslagits för f. d. extra ordinarie tjänstemän.

Beträffande förbättringen av pensioner till f. d. beställningshavare på övergångsstat har statskontoret förordad, att denna genomföres enligt samma grunder som föreslagits ifråga om pensioner till f. d. beställningshavare på aktiv stat. Ämbetsverket har härom anfört följande.

I promemorian har beträffande f. d. beställningshavare å tvångsvis övergångsstat föreslagits, att den relation mellan olika pensioner, som uppkommit på grund av 1944 års pensionsreglering — därvid tjänstgöringens omfattning efter överföringen till övergångsstat varit avgörande för förbättringens storlek — icke skulle rubbas. De pensioner, å vilka vid 1944 års reglering icke ifrågakommit full förbättring på den grund att vederbörande icke varit i tjänstgöring hela tiden mellan överföringen till övergångsstat och pensionsåldern, skulle härvid betraktas såsom avkortade pensioner. 1944 års reglering avsåg emellertid endast pensioner med ett grundbelopp av högst 2 568 kronor per år. Då vid 1946 års pensionsreglering pensionsförbättringen för till tvångsvis övergångsstat överförda beställningshavare i och för sig icke gjorts beroende av tjänstgöringens omfattning, ha pensionerna för beställningshavare å tvångsvis övergångsstat med högre pensionsunderlag än 2 568 kronor kommit att regleras till samma nivå som pensionerna till f. d. beställningshavare å aktiv stat i motsvarande löneställning medan beträffande de lägsta kategorierna beställningshavare, företrädesvis sergenter och underofficerare av 2 och 3 graden vid marinen, en avkortning av pensionen kommit att ske på grund av den reglering, som dessa underkastades vid 1944 års pensionsreglering. Detta föga rättvisande resultat av 1946 års pensionsreglering skulle komma att bibehållas vid den nu föreslagna regleringen. Då en rättelse av förhållandet synes påkallad, anser sig ämbetsverket böra föreslå, att samtliga pensioner till f. d. beställningshavare å tvångsvis övergångsstat omregleras till samma belopp som pensionen till f. d. beställningshavare å aktiv stat oberoende av omfattningen av fullgjord tjänstgöring. För f. d. beställningshavare å frivillig övergångsstat torde pensionen, såsom jämväl föreslagits, alltjämt icke få överstiga lönen vid överföringen till övergångsstat, beräknad med hänsyn till nuvarande levnadskostnadsindex.

Statskontoret har i anslutning till det i promemorian gjorda förslaget om en procentuell förbättring med 10 procent av pensionsförmånerna för de dyrtidshjälpsreglerade pensionerna ansett sig böra ifrågasätta, huruvida icke jämväl någon förbättring borde tillerkännas de i samband med vägväsendets förstatligande från vägdistriktet övertagna pensionärerna. Ämbetsverket föreslår för sin del, att sådana övertagna, av vägdistriktet pensionerade tjänstemän och arbetare, å vilkas pensioner redan nu utgå rörliga tilläggsförmåner i någon form, beredas en procentuell förbättring å 10 procent, och att de, som nu ej åtnjuta några tilläggsförmåner, få komma i åtnjutande av dyrtidshjälp med 25 procent. Även de pensioner, som av riksdagen beviljats f. d. anställningshavare vid vägdistriktet och å vilka icke utgå några tilläggsförmåner, böra enligt statskontorets mening skäligen uppräknas med 10 procent.

Under hänvisning till den i promemorian föreslagna procentuella förbättringen å 10 procent av riksdagspensioner till tjänstemän och dessas efterlevande har statskontoret uttalat, att ämbetsverket förutsatte, att en dylik procentuell förbättring även skall tillkomma sådana familjepensioner, som av Kungl. Maj:t på grund av bemyndigande vid 1930 års riksdag beviljas efterlevande till f. d. arbetare i statens tjänst.

Vad angår omregleringen av riksdagspensioner till f. d. arbetare har statskontoret anfört följande.

Omregleringen av riksdagspensioner till arbetare har föreslagits skola, i likhet med vad som skedde vid 1946 års pensionsreglering, genomföras i an-

slutning till förbättringen av de enligt de s. k. summariska pensionsbestämmelserna för arbetare utgående pensionerna. Statskontoret vill i detta sammanhang framhålla, att 1946 års reglering i fråga om riksdagspensionerna till arbetare i övervägande antalet fall icke medfört någon som helst förbättring, vilket alltså inneburit att pensionsnivån här i allmänhet varit relativt gynnsam vid jämförelse med pensioner enligt summariska pensionsbestämmelserna. Det må härvid erinras att före tillkomsten av 1934 års arbetarpensionsbestämmelser s. k. riksdagspensionering varit den reguljära pensioneringsformen för arbetare i statens tjänst, därvid dessa pensioner i betydande utsträckning omfattat sådana arbetare, som numera regelmässigt skulle blivit underkastade arbetarpensionsreglementet. Bidragande till den relativt gynnsamma pensionsnivån har även varit de jämförelsevis fördelaktiga pensioneringsgrunder, som tillämpas vid riksdagspensioneringen, närmast därvid ifrågakommen praxis att icke vidtaga en större nedsättning av pensionen än med 10 procent på grund av att för vederbörande anställningshavare ej förekommit någon avgift för pensioneringen.

En undersökning rörande tillämpningen av den nu förordade regleringen å här berörda riksdagspensioner har givit vid handen, att någon förbättring icke heller nu skulle ernås i vissa fall. En omreglering enligt promemorieförslaget skulle vidare medföra mycket stora ojämnheter beträffande pensionerna till f. d. arbetare vid armén och marinen. Pensionerna åt marinens arbetare komme nämligen enligt förslaget att liksom skedde vid 1946 års reglering regleras såsom författningsenliga arbetarpensioner. Med hänsyn till utfallet av regleringen i dessa fall anser sig ämbetsverket böra föreslå enhetliga bestämmelser beträffande förbättringen av samtliga arbetarpensioner, som icke utgå enligt 1934 eller 1942 års arbetarpensionsreglementen. Statskontoret vill därvid förorda, att en procentuell förbättring med 10 procent genomföres, i likhet med vad som skulle komma att gälla riksdagspensionerna för tjänstemän. En sådan procentuell förbättring bör alltså enligt ämbetsverkets mening även tillämpas beträffande pensioner till f. d. daglönare vid marinen och samtliga pensioner enligt kungörelsen nr 10/1926 ävensom beträffande sådana pensioner enligt 1879 års reglemente för pensionering av flottans och lotsverkets gemenskap, vilka ha karaktären av egentliga tjänstepensioner. Övriga pensioner enligt sistnämnda reglemente, å vilka icke utgå några tilläggsförmåner och vilka närmast kunna betraktas såsom olycksfallsivräntor, synas icke böra bli va föremål för en förbättring.

Beträffande den förordade pensionsregleringens ikraftträdande har statskontoret med hänsyn till omräkningsarbetets tidskrävande natur föreslagit, att omregleringen genomföres fr. o. m. den 1 januari 1948. Skulle det likväl anses, att regleringen bör genomföras fr. o. m. samma tidpunkt som den allmänna löne- och pensionsregleringen, vore det för ämbetsverket ogörligt att i omedelbar anslutning till nämnda tidpunkt hinna verkställa omräkningarna.

Vad angår förslaget till enhetliga utbetalningsbestämmelser har statskontoret endast ifrågasatt, huruvida icke åldersgränsen för rätt till familjepension åt barn borde höjas till 19 år jämväl i de fall, där pensionen beviljats av riksdagen eller av Kungl. Maj:t enligt 1930 års grunder.

Statens pensionsanstalt har icke framställt någon principiell erinran mot den i departementspromemorian föreslagna pensionsregleringen.

Pensionsregleringen bör enligt pensionsanstaltens uppfattning omfatta pensioner, som grundlagts i befattningar inom numera förstattligade verksam-

hetsområden samt uppskjutna livräntor till övertalig personal vid tvätt- och reparationstjänsten inom försvarsväsendet. Däremot har pensionsanstalten uttalat sig mot att regleringen skulle omfatta pensionerade befattningshavare vid de statsunderstödda skolorna för bildbara sinnesslöa. Pensionsanstalten har anfört.

Från statens pensionsanstalt utgå en del tjänste- och familjepensioner, som grundlagts i befattningar inom verksamhetsområden, vilka numera äro statliga. De befattningar, som här närmast avses, äro sådana vid småskoleseminarier, dövstumskolor, skyddshem, distriktsveterinärväsendet, serafimerlasarettet samt vägväsendet (vid en noggrannare undersökning kunna möjligen ytterligare sådana befattningar påträffas). Förbättring av dessa pensioner har tidigare föreslagits skola ske i enlighet med de grunder, som förordats i en inom finansdepartementet upprättad, den 28 mars 1947 dagtecknad promemoria. Med anledning av de i den nu remitterade promemorian framlagda förslagen böra nämnda pensioner i stället omregleras i enlighet med principerna i denna senare promemoria.

Pensionsregleringen föreslås skola omfatta, bland andra, vissa pensionerade befattningshavare vid de statsunderstödda skolorna för bildbara sinnesslöa. Vid dessa befattningshavares inordnande i det statliga lönesystemet uppställes skärpta kompetenskrav, vilket föranledde införande av en bestämmelse om att redan anställda befattningshavare i vissa fall först efter särskild, av skolöverstyrelsen företagen prövning av kompetensen skulle komma in under de nya avlöningsbestämmelserna. Med hänsyn till, bland annat, att en allmän prövning av de pensionerade befattningshavarnas kompetens nu ej gärna kan företagas, vill pensionsanstalten förordas, att reglering av pensionerna till ifrågakommande befattningshavare i stället får ske enligt de mera summariska grunderna i nyssnämnda promemoria av den 28 mars 1947.

När fråga uppkommer om inplacering i lönegrad av f. d. innehavare av sådana befattningar, som numera äro hänfödda till två eller flera lönegrader, bör, enligt pensionsanstaltens uppfattning i likhet med vad som tillämpats vid tidigare pensionsregleringar, den lägsta av dessa lönegrader väljas, där icke särskilda skäl annat föranleda.

Ett genomförande av pensionsregleringen från och med den 1 juli 1947 skulle medföra betydande svårigheter. Pensionsanstalten har därför hemställt, att den nu föreslagna pensionsregleringen får träda i kraft den 1 januari 1948.

Departementschefen.

Genom de åren 1943, 1944 och 1946 genomförda regleringarna av äldre och nyare pensioner ha dessa förbättrats i sådan omfattning, att skillnaden i pensionsnivåerna för dessa pensioner å ena sidan och de enligt 1941 års allmänna tjänste- och familjepensionsreglementen utgående s. k. nyaste pensionerna å andra sidan helt eller delvis utjämnats. Helt har utjämning skett beträffande samtliga nyare pensioner under lönegrad A 13 och beträffande flertalet äldre pensioner i dessa lägre lönelägen. Även där utjämningen endast skett till viss del, har förhöjningen dock varit av sådan storlek, att den inneburit en reell och beaktansvärd förhöjning av de utgående pensionsförmånerna.

Med anledning av den förestående löne- och pensionsregleringen den 1 juli 1947 för flertalet befattningshavare i statens tjänst samt för vissa anställningshavare inom det kommunala undervisningsväsendet m. m. har utredning verkställt inom finansdepartementet angående förutsättningarna för en omreglering i anslutning härtill av samtliga nu utgående tjänste- och familjepensioner, som grundats i anställningar inom verksamhetsområden, som beröras av de nya löne- och pensionsregleringarna. I den departementspromemoria, i vilken utredningsresultatet sammanfattats, har på anförda skäl förordats, att samtliga utgående pensioner — äldre, nyare och nyaste — i princip omregleras till de belopp, som skulle utgå med tillämpning av de från och med den 1 juli 1947 gällande pensionsgrunderna. Beträffande vissa pensionstagargrupper föreslås i promemorian, antingen att de icke skola omfattas av regleringen eller att pensionsförbättringen skall ske enligt särskilda grunder.

Det i promemorian framlagda förslaget om reglering i princip av samtliga pensioner till nivån för de blivande pensionerna har tillstyrkts av de hörda remissmyndigheterna. Jag finner mig även för egen del med understrykande av den i promemorian intagna motiveringen böra biträda förslaget. I enlighet härmed får jag förorda, att de till regleringen i denna del ifrågakommande pensionerna omregleras med beaktande av de nya pensionsunderlag, som skola tillämpas från och med den 1 juli 1947, samt att tjänstepensionerna efter det pensionstagarna uppnått 67 års ålder — dock tidigast sedan nya folkpensioneringsbestämmelserna den 1 januari 1948 trätt i kraft — ned sättas med belopp, svarande mot en folkpension av ett till 792 kronor för år jämkat belopp.

Beträffande pensionsregleringens omfattning anser jag i likhet med statskontoret och statens pensionsanstalt, att omreglering bör ske även av pensioner, som utbetalas av statens pensionsanstalt och som grundats i befattning inom numera förstatligt verksamhetsområde, ävensom av uppskjutna livräntor vilka avlöst enligt kungl. brev den 30 november 1945 utgående ersättningar till viss övertalig personal vid tvätt- och reparationstjänsten vid försvarsväsendet.

Statens pensionsanstalt har för sin del ansett, att pensionerna till f. d. anställningshavare vid de statsunderstödda skolorna för bildbara sinnesslöa icke borde omregleras enligt de i promemorian förordade grunderna. Såsom motiv för sitt ställningstagande har pensionsanstalten hänvisat till de skärpta kompetenskrav för inordnande under de nya avlöningsbestämmelserna som numera uppställts. Löne- och pensionsregleringen för ifrågavarande anställningshavare skedde i samband med en genomgripande omorganisation av sinnesslöskoleväsendet, vid vilken såsom pensionsanstalten erinrat kompetenskraven avsevärt skärptes. En höjning av utgående pensioner till nivå, som svarar mot de nuvarande anställningshavarnas löneställning, skulle på grund härav i ett stort antal fall medföra uppenbara orimligheter. Jag får på grund härav förorda, att dessa pensioner, på sätt pensionsanstalten föreslagit, allenast förbättras enligt grunderna i proposition denna dag angående reglering av

vissa från statens pensionsanstalt utgående tjänste- och familjepensioner samt av vissa från lärarinnornas pensionsanstalt utgående pensioner.

Vad härefter angår frågan om den lönegrad efter vilken omreglerad pension skall bestämmas ansluter jag mig i huvudsak till vad i promemorian anförts härutinnan. Enligt min mening böra dock pensionerna till extra ordinarie tjänstemän och arbetare omregleras efter de underlag, som från och med den 1 juli 1947 komma att bliva gällande för dessa anställningshavar-grupper.

Enligt promemorian skall lönegraden i princip bestämmas med beaktande av det pensionsunderlag, som tillämpades för befattningshavaren vid hans avgång från tjänsten, eller, där vid avgången icke funnits ett efter reglerad lön bestämt pensionsunderlag, det pensionsunderlag av sådant slag, som efter senare lönereglering ursprungligen tillämpats. Det torde, såsom i promemorian angivits, för reglering av vissa pensioner bliva erforderligt, att Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, vederbörande myndighet fastställer den pensionsbestämmande lönegraden. Fastställandet av lönegraden bör härvid ske med beaktande av de allmänna principerna härför, sådana dessa angivits i departementspromemorian. För förtidsavgången pensions-tagare synes möjlighet böra hållas öppen att beräkna pensionen efter det högre underlag, som kan gälla för befattningen efter den 1 juli 1947, där avgången avsett att bereda tillfälle att anlita vederbörande för andra uppdrag i statens tjänst.

Där befattningar numera äro hänfödda till två eller flera lönegrader bör, såsom statens pensionsanstalt framhållit, den lägsta av dessa lönegrader väljas såsom pensionsbestämmande lönegrad, där icke särskilda skäl annat föranleda.

Beträffande de till f. d. beställningshavare å övergångsstat utgående pensionerna har statskontoret föreslagit, att dessa omräknas till samma belopp, som skola gälla för beställningshavare på aktiv stat, med den begränsningen dock att pension till f. d. beställningshavare på frivillig övergångsstat icke må överstiga lönen vid överföringen till övergångsstat, beräknad med hänsyn till nuvarande levnadskostnadsindex. Statskontorets förslag innebär jämfört med promemorieförslaget en viss förbättring av de lägsta pensionerna. På av statskontoret anförda skäl finner jag mig kunna biträda ämbetsverkets förslag.

I promemorian har förordats, att de dyrtidshjälpsreglerade pensionerna förbättras med belopp svarande mot 10 procent av pensionernas grundbelopp. Statskontoret har i anslutning härtill föreslagit, att sådana övertagna, av vägdistriktet pensionerade tjänstemän och arbetare, å vilkas pensioner redan nu utgå rörliga tilläggsförmåner i någon form, erhålla en procentuell förbättring å 10 procent, att de, som nu ej åtnjuta några tilläggsförmåner, få komma i åtnjutande av dyrtidshjälp med 25 procent samt att av riksdagen beviljade pensioner åt f. d. anställningshavare vid vägdistriktet, å vilka icke utgå några tilläggsförmåner, uppräknas med 10 procent. Statskontorets förslag i denna del finner jag mig kunna tillstyrka.

Såsom statskontoret framhållit böra pensioner, som på grund av bemyndigande av 1930 års riksdag beviljats efterlevande till f. d. arbetare i statens tjänst, omregleras enligt de för riksdagspensioner eljest förordade grunderna.

Beträffande omregleringen av riksdagspensioner till arbetare har i promemorian förutsatts, att denna, i likhet med vad som skedde vid 1946 års pensionsreglering, genomföres i anslutning till förbättringen av de s. k. summariska pensionerna. Såsom statskontoret framhållit skulle en dylik reglering dock i en hel del fall icke medföra någon förbättring på grund av de jämförelsevis fördelaktiga pensionsgrunder, som tillämpats vid riksdagspensioneringen. I anledning härav får jag i anslutning till statskontorets förslag tillstyrka, att — liksom för tjänstemännen — en procentuell förbättring med 10 procent genomföres. Jag får jämväl biträda statskontorets förslag angående procentuell förbättring även av pensioner till f. d. daglönare vid marinen och pensioner enligt kungörelsen den 15 januari 1926 (nr 10) angående förtidspension och avskedsersättning åt vissa övertaliga civila löntagare vid armén och marinen ävensom av pensioner enligt 1879 års reglemente för pensionering av flottans och lotsverkets gemenskap.

Vad i departementspromemorian i övrigt anförts angående pensionsregleringens omfattning och sättet för dess genomförande har icke föranlett någon erinran från min sida. Den för vissa fall förordade tekniska uppräknningen ävensom de framlagda förslagen till enhetliga utbetalningsbestämmelser m. m. finner jag mig även kunna tillstyrka.

I vilken omfattning förslaget i här angivna delar skall genomföras beträffande riksdagspensioner och andra icke reglementsbestämda pensioner torde få bestämmas av Kungl. Maj:t med beaktande av konsekvenserna beträffande varje pensionstagargrupp. Det torde böra få ankomma på Kungl. Maj:t att efter riksdagens prövning av förslagets huvudgrunder meddela erforderliga bestämmelser angående pensionsförbättringens genomförande och därvid besluta om de jämkningar beträffande pensionsförbättringens omfattning och storlek för vissa pensionstagare eller grupper av pensionstagare, som kunna finnas påkallade och förenliga med berörda huvudgrunder. Jämväl i fråga om den tekniska uppräknningen torde Kungl. Maj:t böra erhålla riksdagens bemyndigande att vidtaga erforderliga författningsändringar och de åtgärder i övrigt, som kunna befinnas erforderliga.

I promemorian har föreslagits, att den förordade pensionsregleringen skall genomföras i samband med att de nya löne- och pensionsbestämmelserna sätts i kraft, eller alltså den 1 juli 1947. De hörda remissmyndigheterna ha uttalat, att omregleringen med hänsyn till omräkningsarbetets tidskrävande natur bör genomföras först från och med den 1 januari 1948. Med hänsyn till önskvärdheten av samtidighet i fråga om de nu förestående löne- och pensionsregleringarna finner jag mig icke kunna biträda de av remissmyndigheterna framförda yrkandena. Jag förordar alltså, att regleringen träder i kraft redan den 1 juli 1947. Då genomförandet av denna omfattande pensionsreglering emellertid för vissa av de pensionsutbetalande myndigheterna torde tarva längre tids förberedelser — regleringen måste sålunda genomföras vid sidan

av det ordinarie arbetet av den redan förut särskilt genom bestyret med källskatten hårt pressade personalen — finner jag mig emellertid böra framhålla, att omräkningen till de nya högre beloppen i sin helhet icke torde kunna ha medhunnits förrän omkring den 1 januari 1948.

Kostnadsberäkningar m. m.

Kostnaderna för den i det föregående förordade regleringen av äldre, nyare och nyaste tjänste- och familjepensioner ha beräknats till 39 milj. kronor. Av detta belopp hänföra sig 30 milj. kronor till regleringen av tjänstepensionerna och 9 milj. kronor till regleringen av familjepensionerna. Den ungefärliga fördelningen av kostnaderna framgår av följande sammanställning, i vilken jämväl antalet pensionstagare anges.

	Tjänstepensioner		Familjepensioner	
	Antal pens.-tagare	Kostnad, kronor	Antal pens.-tagare	Kostnad, kronor
Statliga pensionsväsendet (utom affärsdrivande verken).....	11 800	11 300 000	7 000	3 800 000
Affärsdrivande verken.....	17 900	13 300 000	7 400	3 300 000
Statsunderstödda pensionsväsendet.....	8 300	5 400 000	3 000	1 900 000
Totalt.....	38 000	30 000 000	17 400	9 000 000

Avvecklingen av kostnadsökningen kommer att ske relativt snabbt. Detta sammanhänger till viss del med pensionärsavgången till följd av dödsfall men är framför allt beroende av den minskning av pensionsbeloppen, som sammanhänger med att tjänstepensionärerna uppnå 67 års ålder och tjänstepensionerna därvid minskas med på visst sätt mot folkpensionerna svarande belopp. Kostnadsminskningen enbart av sistnämnda anledning kan efter fem års tillämpning beräknas uppgå till omkring 9 milj. kronor för år.

I årets statsverksproposition ha under tolfte huvudtiteln uppförts särskilda, beräknade anslag, av vilka de med den nu förordade regleringen sammanhängande kostnaderna skulle bestridas. Sålunda ha uppförts under A. *Statliga pensionsväsendet* ett beräknat förslagsanslag av 17 000 000 kronor till *Reglering av tjänste- och familjepensioner vid det statliga pensionsväsendet m. m.* och under B. *Statsunderstödda pensionsväsendet* ett beräknat förslagsanslag av 21 000 000 kronor till *Reglering av tjänste- och familjepensioner vid det statsunderstödda pensionsväsendet m. m.* Av anslagen skulle bestridas förutom förevarande regleringskostnader jämväl kristillägg och — beträffande det under B. uppförda anslaget — vissa kostnader för tidigare pensionsregleringar samt dyrtidstillägg ävensom regleringskostnader, som sammanhänga med den i annat sammanhang förordade allmänna regleringen av pensioner, som utgå från statens pensionsanstalt. Kostnaderna för de nya regleringarna ingå i de i statsverkspropositionen beräknade beloppen med 7 600 000 kronor under anslaget för det statliga pensionsväsendet och med 7 800 000 kronor under anslaget för det statsunderstödda pensionsväsendet. Kostnaderna för den allmänna regleringen av pensioner, som utgå

från statens pensionsanstalt, ha beräknats till 3 500 000 kronor. Utöver de i statsverkspropositionen under tolfte huvudtiteln beräknade beloppen torde för genomförandet av den förordade regleringen böra äskas

under anslaget till *Reglering av tjänste- och familjepensioner vid det statliga pensionsväsendet m. m.* (11 300 000 + 3 800 000 — 7 600 000 =) 7 500 000 kronor samt

under anslaget till *Reglering av tjänste- och familjepensioner vid det statsunderstödda pensionsväsendet m. m.* (5 400 000 + 1 900 000 + 3 500 000 — 7 800 000 =) 3 000 000 kronor.

I statsverkspropositionen har vidare under fjortonde huvudtiteln upptagits förslagsanslag till pensioner åt f. d. befattningshavare m. fl. med 103 000 kronor, till pensioner åt efterlevande till befattningshavare med 30 000 kronor och till kristillägg med 18 000 kronor, allt beräknade belopp. För genomförande av pensionsregleringen vid riksdagen och dess verk torde under förstnämnda båda anslag böra äskas 140 000 respektive 40 000 kronor, medan anslaget till kristillägg bör bortfalla.

Hemställan.

Under åberopande av vad i det föregående anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad i det föregående förordats meddela bestämmelser angående omreglering av vissa tjänste- och familjepensioner m. m.,

dels ock å driftbudgeten för budgetåret 1947/48 såsom *förslagsanslag* anvisa

under tolfte huvudtiteln:

till *Reglering av tjänste- och familjepensioner vid det statliga pensionsväsendet m. m.* kronor 24 500 000;

till *Reglering av tjänste- och familjepensioner vid det statsunderstödda pensionsväsendet m. m.* kronor 24 000 000;

under fjortonde huvudtiteln:

till *Pensioner åt f. d. befattningshavare m. fl.* kronor 140 000;

till *Pensioner åt efterlevande till befattningshavare* kronor 40 000.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Dagmar Jägerstad.